

Jelica Minić

Zamenica generalnog sekretara
Regionalni savet za saradnju

Regionalizam i globalizacija

Smatra se da su regionalizam i globalizacija dve strane istog istorijskog procesa. Regionalizam predstavlja način prilagođavanja globalnim promenama, budući da sve veći broj zemalja nema kapaciteta i resursa da se samostalno nosi sa izazovima koje te promene nameću.

U oblasti ekonomije, zemlje sve teže rešavaju pojedine osnovne probleme isključivo na nacionalnom nivou (energija, transportna infrastruktura, zaštita prirodne sredine, itd.), da bi ih sve uspešnije rešavali ukoliko to čine na regionalnom nivou. Uz to, ekonomske politike, ili pojedinačne sektorske politike, koje su usaglašene na regionalnom nivou, po pravilu su stabilnije i koherentnije, pošto se kršenje sporazuma sankcioniše. Takođe, neka grupa marginalizovanih zemalja koja se organizuje kao region, znatno uvećava svoju pregovaračku moć u odnosu na spoljne partnere. Stvaranje regionalnih mreža i struktura povećava izglede da se ostvari ekonomska stabilnost i da se uspostavi otvorenije i podsticajnije poslovno okruženje. Tako stvaranje regionalnog privrednog prostora doprinosi otklanjanju nepovoljnih investicionih obrazaca i omogućava lakše rešavanje konfliktnih interesa u poslovnom domenu.

Generalno, regionalna saradnja olakšava obezbeđivanje „javnih dobara“, kao što su voda, energija, transportne veze ili sloboda kretanja. Istovremeno, ona doprinosi suzbijanju „javnih zala“, kao što su prirodne ili od čoveka izazvane katastrofe, krijumčarenje oružja i droga, trgovina ljudima ili organizovani kriminal. Regionalna saradnja smanjuje rizik prekograničnih konflikata i povećava pregovaračku moć zemalja koje zajedno nastupaju na međunarodnim forumima. Ona obuhvata mnoga područja ekonomskog i socijalnog života, političke strukture, unutrašnju bezbednost, zaštitu prirodne sredine, kulturu itd. Radi se dakle o kompleksnom i višeslojnom procesu građenja veza unutar regiona, koji ne podrazumeva samo odnose između država i nacionalnih administracija, nego i između mnogih drugih društvenih aktera kao što su biznis ili civilno društvo. Lokalne zajednice u tom procesu igraju sve važniju ulogu razvijajući razne vidove prekogranične saradnje.

Zato se regionalna saradnja može posmatrati iz različitih uglova: ona može imati institucionalne i funkcionalne vidove; može se inicirati odozgo (država ili elite) ili pokretati odozdo (lokalne zajednice, biznis, asocijacije građana).

Regioni postaju akteri na globalnoj sceni, stvarajući osnovu za bolje funkcionisanje multilateralnog sistema u međunarodnim odnosima. Ali, države-nacije posmatraju region kao arenu u kojoj mogu da se promovišu nacionalni interesi, koje različite grupe u društvu različito shvataju. Tako regionalizam može stvoriti i snage koje mu se suprotstavljaju. Dok neke grupe mogu smatrati da im kretanje u nadnacionalnom prostoru donosi prednosti, druge grupe se drže nacionalnog prostora u kome brane svoje stečene interese. Specifični uslovi za stvaranje različitih tipova regionalne saradnje i integracije se razlikuju, a stvaranje regionalnog entiteta je veoma kompleksan proces o čemu govori istorija Evropske unije.

Koristi od regionalne saradnje se po pravilu raspodeljuju na takav način da siromašni u proseku dobijaju više nego oni dobrostojeći. To se, međutim, samo po sebi ne mora odraziti u podršci domaćim reformama ili regionalnoj saradnji. Na zapadnom Balkanu se glavni politički i ekonomski interesi mogu vezati prvenstveno za imućne elite, koje kontrolišu tokove legalnih i ilegalnih renti koje su nakon konflikata u devedesetim godinama preovlađujući resurs u regionu. Očigledno, regioni predstavljaju svojevrsnu arenu u kojoj se susreću kako međusobno konkurentni, tako i divergentni interesi. Pri tome, na regionalnu dinamiku utiču i procesi na sub-nacionalnom nivou, kao što su etnonacionalna mobilizacija koja dezintegriše države, ali sa druge strane,

Jelica Minić

jačanje mikroregiona stvara mogućnost za direktniji pristup širem ekonomskom okruženju dinamičnijim subnacionalnim regionima.

Slučaj zapadnog Balkana predstavlja očigledan primer kako kolaps političkog autoriteta na jednom nivou otvara prostor za prethodno latentnu borbu za vlast na nižim nivoima, što u etnički složenim društvima otežava postizanje neke nove ravnoteže. Prethodni konflikti, otpor da se ustupi deo novostečenog suvereniteta, nezavršen ili zakasneli process izgradnje država-nacija (u poređenju sa većinom evropskih zemalja), nerešena statusna pitanja i uz sve to, problem vezani za tranziciju u demokratska društva i tržišne privrede, čine regionalnu saradnju na zapadnom Balkanu vrlo složenim procesom. Budući da ima malo konflikata koji se mogu definitivno rešiti, budući da su retka rešenja koja ne dovode do novih problema, neophodno je osigurati stalni nadzor nad potencijalno novim sukobima interesa, u čemu će u budućnosti regioni igrati ključnu ulogu, kao što pokazuje sve vidljivija uloga Evropske unije kao instance koja nadgleda i posreduje i to ne samo u sopstvenim okvirima.

Stvaranje velikog broja regionalnih organizacija odvijalo se pod istovremenim uticajem kako nacionalnih tako i međunarodnih faktora koji su povećavali međuzavisnost unutar regiona, menjali ulogu države i karakter multilateralnih aranžmana. Tako se zapadni Balkan, kao post-konfliktni region na granicama Evropske unije, u tim procesima javlja i kao aktivni učesnik, koji utiče na šire okruženje u kome se odvija regionalna saradnja, ali u mnogo većoj meri i kao pasivni primalac spoljnih uticaja, koji nastoji da se prilagodi okvirima evropske i evro-atlanske integracije za koje se sam opredelio. Čini se da je najvažniji rezultat različitih kretanja na nacionalnim, regionalnoj i evropskoj sceni očigledno jačanje autonomnih domaćih političkih i ekonomskih aktera, u skladu sa napredovanjem na putanji evropske integracije. Drugim rečima, rastući kapacitet za evropsku integraciju ispoljava se i kao rastući kapacitet da se suočava sa domaćim i regionalnim problemima.